

K. G. JUNGO GYVENIMAS IR PAGRINDINIAI DARBAI

GRAŽINA GUDAITĖ

Karlas Gustavas Jungas gimė 1875 metais Kesvilio kaime šiaurinėje Šveicarijoje. Jis buvo pavadintas Karlu savo senelio garbei. Jungo senelis – žinomas įžymus devynioliktojo amžiaus gydytojas, kūrybiška plačių interesų asmenybė. Jis domėjosi ne tik medicina, bet ir kultūra bei socialinėmis to meto problemomis. Jungo giminėje buvo daug dvasininkų – tėvas ir net aštuoni dėdės tarnavo pastoriais. Motinos šeimoje buvo žmonių su išskirtiniais talentais poezijai, taip pat aktyviai besidominčių okultine praktika, kuria domėjosi ir jaunasis Jungas. Pirmasis Jungo mokslinis darbas yra jo daktaro disertacija “Apie vadinamųjų okultizmo fenomenų psichologiją ir patologiją”, kurioje ir analizuojami okultinės praktikos fenomenai.

Matome, kad Jungo šeimoje buvo gausu neeilinių ir sudėtingų asmenybių, kurios veikė ir paties Jungo asmenybės formavimąsi, jo interesus ir ne mažiau sudėtingą jo gyvenimo kelią bei mokslinės pasaulėžiūros formavimąsi. Neatsitiktinai Jungas pabrėžė šeimos istorijos svarbą ir terapiniam procesui. Savo istorijos žinojimas yra vienas iš aiškesnio savęs įsisąmonimo būdų.

Prisiminimų knygoje “Sapnai, prisiminimai, refleksijos”, Jungas daug dėmesio skiria savo vaikystei, kurios patyrimas veikia visą žmogaus gyvenimą. Kalbėdamas apie save, Jungas rašo, kad vaikystėje buvo tipiškas intravertas, toks ir liko visą gyvenimą. Jam labiau patiko studijuoti religijos ir filosofijos traktatus, tyrinėti gamtą, negu žaisti su savo bendraamžiais. Kita vertus, Jungas jau gimnazijoje susipažino su pagrindiniais religijos traktatais, skaitė senovės graikų ir to meto psichologų darbus. Ypač svarbi jam buvo Šopenhauerio filosofija, kurioje kalbama ir apie nepatrauklias gyvenimo puses. Šalia minėtų interesų, jaunuoliui rūpėjo ir gamtos mokslai bei medicina. Interesų įvairovė nulėmė psichiatro profesijos pasirinkimą. Būtent ši sritis, anot Jungo, integruoja savyje materialius gamtos mokslų atradimus ir dvasinius gyvenimo prasmės dalykus.

1900 metais baigęs mediciną Bazelio universitete, Jungas toliau mokosi ir dirba Burgholzi klinikoje Ciuriche. Ši klinika buvo viena garsiausių Eu-

ropoje, čia plėtota šizofrenijos koncepcija. Jungas dirbo vadovaujamas žymaus psichiatro E. Bleulerio, keletą mėnesių stažavosi pas P. Janet Prancūzijoje. Dirbdamas šioje klinikoje, įsteigė tyrimų laboratoriją, kurioje asociacijų testu ir kitais metodais tyrinėjo psichinių ligonių reakcijas ir jas apibendrinamas pradėjo kurti kompleksų teoriją. Jungas kėlė hipotezę, kad kompleksai yra struktūrinės psichikos dalys, lemiančios individo realybės suvokimą, būseną ir elgesį. Kompleksai dažnai nėra išsąmoninti ir veikia žmogaus gyvenimą kaip autonomiškos būtybės. Idėja apie psichikos struktūrą buvo plėtojama ir vėlesniuose darbuose, kuriuose keliama hipotezė apie asmeninę ir kolektyvinę sąsąmonę, apie kompleksų ir archetipo ryšį.

Asociacijų tyrinėjimų duomenys buvo atspausdinti tuometiniuose moksliniuose žurnaluose. Apie savo tyrimų rezultatus Jungas skaitė paskaitas įvairiuose universitetuose. Šios studijos apibendrintai yra pateiktos pirmuose trijuose rinktinių raštų tomuose.

Jau dirbdamas psichiatrijos klinikoje, Jungas aktyviai pradėjo bendrauti su psichoanalizės pradininkais, pats daug prisidėjo prie šios teorijos kūrimo. Ypač reikšmingas buvo jo susitikimas su S. Freudu. Jų draugystė ir labai intensyvus bendradarbiavimas tęsėsi šešerius metus. S. Freudas figūra – neabejotinai viena reikšmingiausių Jungo gyvenime. Bendros idėjos apie sąsąmonę ir jos formavimosi mechanizmus, vaikystės svarba žmogaus vystymuisi, patologijos samprata, sapnų analizė ir kiti sąsąmonės tyrimo būdai – šie ir kiti klausimai buvo jų mokslinių diskusijų objektai. Minėti klausimai yra aptariami ketvirtame ir penktame rinktinių raštų tomuose, nors pastarajame jau ryškėja Jungo atsiskyrimas nuo S. Freudas ir savarankiškos koncepcijos plėtra.

Jungas skausmingai išgyveno atsiskyrimą nuo S. Freudas. Jį buvo ištikusi tam tikra gyvenimo krizė, trukusi trejus metus. Tuo laiku mokslininkas nebedirbo klinikoje, maksimaliai apribojo savo akademinę praktiką, nors iki tol jis jau buvo žinomas ne tik Šveicarijoje, bet skaitė paskaitas Austrijos, Anglijos, JAV universitetuose. Savo prisiminimuose Jungas rašo, kad pagrindinė išsiskyrimo priežastis – pati tiesos samprata. Mokslas (tegu tai būtų ir genialiausia teorija), anot Jungo, negali tapti dogma. Seksualinio potraukio sureikšminimas S. Freudas teorijoje priartino šią teoriją prie dogmos lygio ir darė ją vienpusišką.

Savo krizę Jungas vadina konfrontacijos su sąsąmone laikotarpiu, kurio metu jis didžiausią dėmesį skyrė savo sapnų ir vizijų analizei. Ši krizė dar vadinama kūrybine Jungo gyvenimo krize, nes jos metu kristalizavosi savarankiška analitinės psichologijos koncepcija, kuri skyrėsi nuo klasikinės psichoanalizės ne tik turiniu, bet ir metodologiniais principais. S. Freudas teorija labiau rėmėsi

fiziologija ir priežastingumo principais, o Jungo darbai pagrįsti filosofinėmis prielaidomis, tikslingumo ir sinchroniškumo principais.

Savotiškas bandymas paaiškinti psichoanalitinio judėjimo skilimą yra Jungo darbai, kuriuose tyrinėjama žmonių tipologija, jų tarpusavio suderinamumo klausimai. Sąmonės turinys formuojasi priklausomai nuo to, kuri psichinė funkcija (mąstymas, jausmai, intuicija ar pojūčiai) yra labiausiai išvystyta. Sąmonės turiniui taip pat svarbu žmogaus orientacijos kryptis, kuri gali būti intravertiška arba ekstravertiška. Atsižvelgiant į labiausiai išvystytą funkciją ir į orientacijos kryptį, žmonės skirstomi į aštuonis pagrindinius tipus. Jie skirtingai vienas nuo kito supranta situaciją, skirtingai reaguoja. Detalios tipologijos studijos yra pateiktos šeštame rinktinių raštų tome.

Tarpukario laikotarpiu Jungas daug keliavo, domėjosi primityvių tautų kultūra, jų ritualais ir simboliiais. Kelionės leido pamatyti savo kultūrą iš šalies ir surasti universalias įvairių kultūrų simbolikos tendencijas. Simbolių universalumo tyrinėjimas buvo itin svarbus hipotezės apie kolektyvinę sąmonę vystymui. Jungas kėlė hipotezę, kad žmogus turi ne tik fizinę, bet ir psichologinę paveldą. Jau gimdamas individas turi savyje užkoduotus tam tikrus reagavimo į gyvenimo situacijas būdus. Žmogaus psichikoje yra pradinės formos – archetipai, lemiantys žmogaus, kaip specifinės būtybės, vystymąsi ir visą jo gyvenimą. Sąmonės, asmeninės ir kolektyvinės sąmonės ryšiai, atskirų archetipų aprašymai yra atspausdinti septintame ir devintame rinktinių raštų tomuose.

Kita svarbi Jungo teorijos dalis – tai asmenybės tapsmo supratimas. Jungas naudoja terminą „individuacija“, teigdamas, kad žmogus vystosi visą gyvenimą, tik skiriasi pirmosios ir antrosios gyvenimo pusės uždaviniais. Individuacija reiškia žmogaus tapsmą visybišku ir individualiu. Skirtingai nuo kitų vystymosi psichologijos atstovų, Jungas itin daug dėmesio skiria amžiaus vidurio krizės išgyvenimui. Ši krizė yra svarbi individo savaties atsiskleidimui ir dvasinio potencialo realizavimui. Žmogaus tapsmo klausimai analizuojami ir anksčiau minėtuose rinktinių raštų tomuose, tačiau koncentruotai pateikti septynioliktame tome.

Jungas ilgą laiką domėjosi Rytų religija ir mitologija, pats buvo nukeliavęs į Indiją ir Ceiloną. Ypač reikšmingas buvo jo susitikimas su R. Wilhelmu, dideliu kinų kultūros žinovu. Jis paskatino Jungą domėtis alchemijos tekstais, parašytais viduramžiais. Alcheminio proceso aprašymas tampa ta metafora, per kurią Jungas bando aiškinti psichoterapinį procesą, sudėtingus perkėlimo ir kontraperkėlimo santykius, pačią tapsmo fenomenologiją. Šios studijos yra atspausdintos dvylik-tame, trylik-tame ir keturioliktame rinktinių raštų tomuose.

Dar viena sritis, kuria domėjosi Jungas – tai religinis patyrimas. Jungas kalba

apie religinę funkciją, kuri yra gyvybiškai svarbi žmogui, jo specifiškumo atskleidimui. Religinis patyrimas reiškia pripažinimą ir paisymą to, kas stipriai veikia kiekvieno žmogaus gyvenimą nepriklausomai nuo jo valios ir yra daugiau negu tik asmens gyvenimas. Atidus santykis su viršasmeninėmis galiomis yra svarbi sėkmingos individuacijos sąlyga. Ilgalaikės religijos studijos, religijos ir psichologijos santykiai aprašyti vienuoliktame rinktinių raštų tome.

Jungas visą gyvenimą dirbo praktinį psichoterapinį darbą, kuris ir buvo pagrindinis jo sudėtingos teorijos, jo hipotezių apie psichikos struktūrą ir dinamiką šaltinis. Psichoterapijos klausimai aprašyti šešioliktame rinktinių raštų tome. Tačiau netiesioginių svarstymų apie gyvenimo problemas, apie sąmoningumo svarbą ir atsakomybę už savo likimą, apie sugebėjimą priimti patyrimo įvairovę ir keistis yra visuose jo darbuose.

Jungas mirė 1961 metais. Rašytinis palikimas didžiulis. Pagrindiniai darbai atspausdinti dvidešimtyje rinktinių raštų tomų, taip pat yra atskiri spausdiniai, neįtraukti į minėtą rinkinį. Dar Jungui esant gyvam, buvo įkurtas analitinės psichologijos institutas Ciuriche. Čia rengiami psichoanalitikai ir vystomas analitinės psichologijos mokslas. Šiuo metu pasaulyje yra apie dvidešimt analitinės psichologijos institutų, kuriuose dirba žinomi psichoanalitikai ir daugelio knygų autoriai M. Jacobi, V. Kast, M. Stein, A. Samuels, J. Edinger ir daugelis kitų.

Jungo teorija yra sudėtinga, ja siekiama paaiškinti pačius įvairiausių žmogaus patyrimo aspektus, jų sąsajas su kultūra, istorija, mitologija ir religija. Pat Jungas kartais kritikuojamas dėl to, kad domėjosi tokiais nemoksliniais dalykais, kaip vizijos, sapnai, astrologija, alchemija ir kt. Anot paties Jungo, jei šie dalykai yra žmogaus patyrimo dalis ir žmogus apie juos galvoja, tai gali būti ir psichologijos objektas.

Jungo teorijoje galima aptikti ir prieštarų teiginių. Tačiau pats Jungas rašo, kad jam daugiau rūpėjo gyvenimo realybės aprašymas, o ne tikslios teorijos sukūrimas. Gyvenimas kartais yra prieštaringas ir kupinas paradoksų.

Kita vertus, Jungas kūrė visą savo gyvenimą ir kai kuriuos dalykus jis aprašė ir savo mokslinės karjeros pradžioje, ir pabaigoje. Tad nenuostabu, kad su patirtimi keitėsi ir jo mokslinė pasaulėžiūra.

Siūlome ištrauką iš vieno labiausiai žinomų Jungo eseistinių darbų, analizuojančių sąsąmonės funkcijas, jos struktūrą ir dinamiką bei sąsąmonės ir sąsąmonės ryšį.